

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / Відп. Ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х. : Одиссей, 2013. 1104 с.

3. Никоненко М. Уповноважена службова особа, яка вправі здійснити затримання у кримінальному процесі. Юридична наука. 2014. № 9. С. 83–89.

4. Кримінально-процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05#Text>.

5. Нагорна З. Проблеми інституту затримання в кримінальному процесі. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. Спецвипуск. 2019. С. 137–140.

6. Баулін О., Мазур О. Сучасні проблеми правової регламентації затримання особи у кримінальному процесі. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2016. № 2. С. 19–27.

7. Сисоєнко Г. Затримання особи у кримінальному провадженні. Вісник академії прокуратури України. 2015, том 12 число 1(32). С. 144–150.

8. Фаринник В. Затримання особи: проблеми кримінальної процесуальної регламентації та шляхи їх вирішення. Вісник кримінального судочинства. 2015. № 2. С. 85–93.

Зарубей Вікторія Володимирівна,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор;
Сухомлин Юлія Володимирівна,
доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук;
Ілляшенко Олексій Володимирович,
заступник Міністра у справах ветеранів
України з питань європейської інтеграції,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ІНТЕРВ'Ю МАЛОЛІТНЬОЇ АБО НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ

Як відомо, для швидкого та повного розкриття кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять ряд дій, які мають пізнавальну спрямованість. Перш за все варто звернути увагу, що слідчі (розшукові) дії істотно пов'язанні із дотриманням прав і законних інтересів осіб. На сьогоднішній день досить багато питань виникає з приводу проведення допиту, адже у результаті цього одержується великий об'єм інформації, що стосується кримінального провадження.

Розглядаючи деякі з особливостей допиту неповнолітнього чи малолітнього слід зазначити, що такий допит дещо відрізняється від допиту дорослої особи. Очевидною стала необхідність розроблення процесуальних механізмів, які більшою мірою допоможуть з'ясувати

обставини. Проаналізувавши практику минулих років, опинившись в умовах допиту, який супроводжується маніпулятивними техніками, залякуванням, а іноді й тортурами, будь-яка людина сильно нервує, а це сповільнює роботу мозку та пам'яті. У той же час необхідно зазначити, що в основі процесуального інтерв'ю лежать принципи міжособистісного спілкування – повага, етика та права людини. Безумовно, методологія процесуального інтерв'ю дозволяє тестувати не одну ключову, а всі можливі гіпотези, виключаючи ті, що спростовуються кримінального провадження [1].

На відміну від іноземних працівників поліції, в Україні про такий метод відомо вузькому колу осіб, а тому процесуальне інтерв'ю щодо дітей проходить не належним чином. Під час інтерв'ю малолітньої чи неповнолітньої особи застосовуються загальні правила, що встановлені ст. 224 та ст. 226 КПК України [2]. Слід зазначити, що нижню вікову межу законодавець не встановлює і тому всі діти до 14 років віднесені до категорії малолітніх осіб, а можливість їх інтерв'ю визначається конкретною ситуацією, зокрема колом і характером обставин відомі малолітній особі, які необхідно встановити.

Одним із нововведень є те, що в підрозділах Національної поліції України створені «зелені кімнати», з метою проведення інтерв'ю дітей, які фігурують як потерпілі чи свідки, в умовах, що мінімізують повторну травматизацію психіки дитини. Успішність такого інтерв'ювання дитини визначається місцем розташування та облаштування приміщення, в якому він буде проведений; попереднім психологічним вивченням дитини, завдяки якому можна підготувати її до співпраці з правоохоронцями [3, с. 11]. Методичні рекомендації передбачили і те, що є необхідність не лише у наявності зелених стін, шпалер, килимового покриття, меблів, звукоізоляції, але й у наявності спеціально створених іграшок у вигляді людей, як і жіночої, так і чоловічої статі, які мають усі відповідності до фізіології людей. Такі іграшки дають можливість з'ясувати всю інформацію щодо кримінальних проваджень, що стосуються сексуального насильства, зґвалтування дітей, які у зв'язку із недостатнім розвитком не можуть пояснити усіх дій і назвати належним чином певні органи.

Моделі процесуального інтерв'ю неповнолітніх і малолітніх осіб пройшли тривалий шлях розвитку. Найпоширенішою класичною моделлю процесуального інтерв'ю, яка повністю заперечує застосування обвинувального підходу є модель PEACE. PEACE – це абревіатура, що складається з назв етапів цієї моделі, яких має дотримуватися кожен інтерв'юер. Мова йде про те, що з використанням такої моделі потрібно спланувати та підготуватись до інтерв'ю; встановити контакт із дитиною та роз'яснити процедуру, яка проходитиме; дитина здійснює виклад обставин кримінального провадження; завершення інтерв'ю; та оцінка проведеного інтерв'ю [4, с. 27].

Враховуючи вище викладене, необхідно розглянути кожен із етапів інтерв'ю. В процесі планування та підготовки необхідно насамперед визначити мету інтерв'ю на основі плану розслідування, який містить усі

відповідні та конкуруючі версії, що підлягають перевірці. Також оскільки інтерв'ю підлягає дитина, то слід підготувати організаційні моменти, а саме забезпечити присутність законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря.

Встановлення контакту із малолітнім чи неповнолітнім та роз'яснення процедури полягає передусім у встановленні психологічного контакту з дитиною. Найперше, пропонується дитині розповісти про себе та в процесі цієї розмови слідчий пояснює правила та причини проведення інтерв'ю. Якщо дитина складно іде на контакт, пропонується зіграти гру, в ході якої ставляться питання, а відповідь на які буде «так або ні».

В подальшому пропонується малолітній або неповнолітній особі розповісти про всі обставини, які стосуються кримінального провадження. Проходить таке інтерв'ю у вільній розповіді дитини власними словами, шляхом «вільного пригадування» ситуації, в якій вона опинилась. Важливо зазначити, що у ході інтерв'ю пропонується уникати перебивання, швидкого переходу до інших тем або ж до попередніх, постановки у одному питанні декількох, що призводить до дезорієнтування дитини. Слідчому також пропонується попросити пригадати дитину, як вона почувалася в той день, що вона бачила, якою була погода. Безумовно, пригадування таких деталей дозволить дитині точніше згадати умови на момент інциденту.

На етапі завершення інтерв'ю слідчому рекомендується перевірити надану інформацію та переконатись, що всю інформацію дитина розповіла. Слід також повідомити дитині, що вона має захист та може бути відкритою для подальшої співпраці.

На останньому етапі відбувається оцінка зібраної та отриманої інформації, оцінюється й якість проведення інтерв'ю, легкість обміну інформацією. Таким чином, необхідно з'ясувати чи досягнута мета інтерв'ю, а також визначити позитивні аспекти і розглянути можливості для вдосконалення процесу проведення інтерв'ю. Ця стадія – це шанс оцінити отриману під час інтерв'ю інформацію в контексті її впливу на досудове розслідування в цілому.

Отже, процесуальне інтерв'ю має свої переваги і демонструє ефективність інтерв'ювання для розслідування будь-яких злочинів. Проаналізувавши усю суть даного питання, з'являється необхідність розробити та впровадити національну навчальну програму з процесуального інтерв'ю в Україні. Співробітники поліції повинні бути належним чином навчені для того, щоб отримувати інформацію без застосування насильства та із використанням нових моделей інтерв'ю.

Список використаних джерел

1. Допит vs процесуальне інтерв'ю: що ефективніше для розслідування? URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/dopit-vs-procesualne-intervyu-shcho-efektivnishe-dlya-rozliduvannya.html>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-УІ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. «Зелені кімнати»: нормативно-правове забезпечення функціонування / К.Б. Левченко, М.В. Євсюкова ; за заг. ред. О.М. Бандурки та К.Б. Левченко. – К. : ТОВ «Агентство «Україна», 2012. – 24 с.

4. Ю. Белоусов, О. Броневицька, С. Деркач, В. Луцик, А. Орлеан, В. Рогальська, Т. Філоненко, В. Яворська «Розкажи мені що сталося, або зіймайся». Дослідження про процесуальне інтерв'ю. Аналіз міжнародного досвіду. Опис узагальненої моделі. Аналіз національної системи підготовки та практики. – К.: Процесуальне інтерв'ю в Україні, 2020. – 232 с.

Іваницький Сергій Олександрович,
професор кафедри економічної безпеки
та фінансових розслідувань Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ ПІДСЛІДНОСТІ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ Й ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Через декілька місяців має розпочати роботу Бюро економічної безпеки України (далі – БЕБ), проте дотепер залишається невизначеною та дискусійною підслідність кримінальних проваджень цього органу. Попри те, що зазвичай ніхто не любить зайвої (чужої) роботи, міжвідомчі спори про підслідність не є рідкістю в практиці досудового розслідування кримінальних правопорушень й часом набувають досить принципового та гострого характеру. Питання підслідності, без перебільшення, інколи вирішує долю кримінального провадження, тож важливо його правильно врегулювати з огляду на місію, завдання та ресурси БЕБ.

На сьогодні відсутній законодавчо визначений перелік кримінальних правопорушень, підслідних БЕБ. Існує лише прийнятий у першому читанні проект Закону України про внесення змін до адміністративного та кримінального законодавства щодо запровадження діяльності Бюро економічної безпеки України № 3959-1 від 25.08.2020. Цей документ передбачає, що «детективи органів Бюро економічної безпеки України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 199, 204, 205-1, 206, 212, 212-1, 218-1, 219, 220-1, 220-2, 222, 222-1, 222-2, 223-1, 223-2, 224, 229, 231, 232, 232-1, 232-2, 233 КК України. Детективи органів Бюро економічної безпеки України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 206-2, 210, 211 КК України, у разі якщо розслідування таких кримінальних правопорушень не віднесено до підслідності НАБУ...» [1].

Аналіз наведеного фрагменту дозволяє говорити про наявність окремих неузгодженостей із раніше прийнятим Законом України «Про Бюро економічної безпеки України» № 1150-IX від 28.01.2021 (далі –